

Ejby Kirke

Køge Kommune, Region Sjælland

Konservering og restaurering af altertavlen

Postamentets midterste felt med gudslammet efter konservering.

Foto: Anja Liss Petersen, Nationalmuseet

20. februar 2018
Sagsnr. 16/02128
Projekt nr. 41052
ALP/ajh

**EJBY KIRKE, Køge Kommune, Region Sjælland
Konservering og restaurering af altertavlen**

Nationalmuseets afdeling Bevaring og Naturvidenskab har i november 2017 konserveret og restaureret altertavlen i Ejby Kirke.

Arbejdet blev udført af snedkerkonservatorerne Bodil Holstein og Birgitte Larsen og af farvekonservatorerne Lis Sejr Eriksen og Anja Liss Petersen.

Konserverings- og restaureringsarbejdet beskrives i nedenstående rapport.

Anja Liss Petersen
Konservator

Altertavlen

Generelt

Altertavlen beskrives i bogværket Danmarks Kirker, Københavns amt og dateres til omkring 1596, mens dens delvise bemaling er fra omkring 1863.

Tavlen har en stram arkitektonisk opbygning med et storstykke, der er inddelt som ung-renæssance katekismus tavle i seks felter. Heraf er de tre nederste adskilt af halvsøjler, og de tre øverste arkadefelter flankeres af flade kvindehermer. Tavlens høje postament har tre profilerede fyldinger, hvoraf det midterste har et lam med sejrspanen som motiv. Over storstykket er en stor kvartrund baldakin, der tredeles og flankeres af nyere, affasede lister. I baldakinens midterste felt er en stor strålekrans og øverst et topstykke.

Bemalingen er en såkaldt snedkerstaffering, hvor træets farve er ledsaget af forgyldning og forsølving samt røde, grønne, blå og grå lasurer på guld og sølv. Desuden er træet stedvist laseret i en mørkere brun farve.

Det samlede farveudtryk understreger altertavlens relativt stramme arkitektoniske opbygning, og medvirker til at tavlen på trods af træets farve har haft en "glitrende" virkning i rummet.

Altertavlen blev konserveret og restaureret i 1986 og igen i 2008. Her blev enkelte løstsiddende dele af tavlens træskårne snitværk fastgjort, men træet blev ikke rensat, og farverne og forsølvingen blev kun delvist istandsat, herunder menes forgyldningen at være blevet partielt fornyet/-kompletteret.

Bevaringstilstand

Altertavlens træværkskonstruktion og samlinger er generelt stabile og i god bevaringstilstand. Derimod er både træ og bemaling overfladesnavset, og lokalt findes der støv, som partielt er "fastgroet" i træværkets fordybninger og på opadvendte flader. Træet på de sydvendte sider er partielt bleget og udtørret af sollyset.

Endvidere er tavlens forsølvede partier og enkelte af de laserede partier på guld enten dekomponerede eller stærkt afblegede. Sølvets nu dekomponerede mørke farve ses særligt på tavlens sydvendte sider, blandt andet på de fremskudte søjlers udskårne engle og de reliefskårne engles sammenfoldede vinger samt på lammet med sejrspanen på postamentet. Forsølvingen på skyerne omkring duen på baldakinens strålekrans er derimod godt bevaret.

Lammets forsølving var stærkt dekomponeret.

Foto: Nationalmuseet, Anja Liss Petersen.

Midterste tandsnit inden forsølvning. Foto: Nationalmuseet, Anja Liss Petersen

De farvede lasurer på guldets er partielt blegede og næsten transparente, således at deres farvede egenskab er nedsat. Derudover fremstår mindre partier af den mørkbrune lasurfarve på træet med en uens og skjoldet farve, der skæmmer bemalingens udtryk.

Dette "tab" af forsølvning og lasurernes blegede farver har ændret altertavlens samlede farveudtryk, og tavlens farvemæssige fremtræden har mistet en del af sit tiltænkte "glitrende udtryk".

Billedet viser den blegede lasur. De to grønne blomster til venstre har fået ny lasur - de andre har ikke. Foto: Nationalmuseet, Anja Liss Petersen.

Rensning og overfladebehandling af de ikke forgyldte partier på altertavlen

Altertavlen blev grundigt støvsuget og børstet for at fjerne løst snavs og spindelvæv. Herefter blev alt egetræ vasket med børster og pensler, først med trærens fra Flügger, derefter med rent vand og til sidst blev det hele aftørret med klude.

Egetræet blev efterfølgende behandlet med Centurio egetræspolish, som blev påført med pensler og gnubbet grundigt med bløde klude. Enkelte steder mod sydsiden måtte der behandles to gange på grund af den udtørrede træoverflade.

Restaurering af forgyldning, forsølvning og lasurer

Alle forgyldte, forsølvede og laserede overflader blev rensset med 2,5 % triammoniumcitrat-opløsning og efterfølgende aftørret med vand. Rensningen blev foretaget med pensler, vat og papirklude/lommetørklæder.

Forgyldningen og forsølvningen blev retoucheret med akrylfarver fra Windsor Newton og Lascaux. De mørkebrune mellemrum mellem tansnittene er ligeledes retoucheret med akrylfarver.

Forgyldning før retouchering. Foto: Nationalmuseet, Lis Sejr Eriksen.

De to nederste tandsnit, bosserne, lammet samt englene og bosserne på de fremskudte søjler er blevet ny-forsølvnet med hvidguld. Der blev valgt hvidgul i stedet for sølv, da dennes farve stemte bedre overens med altertavlens øvrige forsølvninger. Forsølvningen blev lavet med en akrylguldgrund, som fik lov at tørre mindst en time, før hvidguldet blev lagt på.

Dagen efter forsølvning blev hvidguldet overtrukket med guldfernis, som blev lagt på i et tyndt lag med en mårhårspensel. Herefter kunne forsølvningen laseres.

Forgyldning efter retouchering. Foto: Nationalmuseet, Lis Sejr Eriksen.

Efter forgyldningen var blevet retoucheret, blev der laseret, der hvor der havde været laseret før. Dette blev gjort, fordi laseringen var ubleget.

Stjernehimlen, hvor stjernerne er retoucheret i feltet til højre, men ikke i midterfeltet. Derudover ses det øverste tandsnit før lasering. Foto: Nationalmuseet, Anja Liss Petersen.

Til laseringen er der brugt Maimeri tubefarver, som blev tyndet med en olielasur bestående af 1 del linoliefernis til 3 dele terpentin. Der blev brugt grøn, rød, blå, gul og sort til laseringen.

Øverste tandsnit efter lasering. Nederst i billedet ses blomsterne efter lasering.
Foto: Nationalmuseet, Anja Liss Petersen.

Midterste tandsnit efter for sølvning. Foto: Nationalmuseet, Anja Liss Petersen.

Altartavlen efter forsølvning og lasering. Foto: Nationalmuseet, Anja Liss Petersen.

Altartavlen efter forsølvning og lasering. Foto: Nationalmuseet, Anja Liss Petersen.

*Altartavlen efter forsølvning og lasering.
Foto: Nationalmuseet, Anja Liss Petersen.*

Altartavlen efter forsølvning og lasering. Foto: Nationalmuseet, Anja Liss Petersen.